

POMOC PRAWNA
PORADY OBYWATELSKIE
MEDIACJA

**sursum
corda**
w górę serca

STOWARZYSZENIE

EDUKACJA PRAWNA

poradnik

PRAWO
RODZINNE

np.ms.gov.pl

pomocprawna.sc.org.pl

UPRAWNIENIA I OBOWIĄZKI NA GRUNCIE PRAWA RODZINNEGO

Podstawowym aktem prawnym, który dotyczy spraw rodzinnych i opiekuńczych jest Kodeks rodzinny i opiekuńczy (k.r.o.). Porusza on takie kwestie jak m.in.: małżeństwo, separacja, ustroje majątkowe (art. od 1 do 61(6) k.r.o.). Reguluje też problematykę pokrewieństwa i powinowactwa tzn.: pochodzenia dziecka, władzy rodzicielskiej, kontaktów z dzieckiem, przysposobienia oraz obowiązku alimentacyjnego (art. od 61 (7) do 144 (1) k.r.o.). Ponadto dotyczy opieki i kurateli - ich ustanowienia, sprawowania i zwolnienia z tego obowiązku (art. od 145 do 184 k.r.o.).

MAŁŻEŃSTWO I ZWIĄZANE Z NIM PRAWA ORAZ OBOWIĄZKI

Związek małżeński może zostać zawarty przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, duchownym bądź polskim konsulem lub osobą wyznaczoną do pełnienia funkcji konsula. Co do zasady trzeba być pełnoletnim, jednak z ważnych względów sąd opiekuńczy zezwoli na zawarcie małżeństwa kobiecie, która nie ukończyła 18 lat, lecz ma skończone lat 16 i np. jest w ciąży i chce wziąć ślub z ojcem dziecka.

Źródło: pixabay.com

Wraz z zawarciem związku małżeńskiego powstają prawa i obowiązki małżonków, zarówno niemajątkowe, jak i majątkowe (art od 23 do 30 k.r.o.):

- ✓ **niemajątkowe:** należą do nich wspólne pożycie, obowiązek wierności, wzajemnej pomocy dla dobra rodziny oraz wybór nazwiska,
- ✓ **majątkowe:** to przyczynianie się do zaspokojenia potrzeb rodziny, uprawnienie do korzystania z mieszkania i przedmiotów urządzenia domowego, współdziałanie w sprawach codziennych, odpowiedzialność wraz z współmałżonkiem za zaciągnięte przez niego zobowiązania w sprawach wynikających z zaspokajania zwykłych potrzeb rodziny np. za kredyty, pożyczki itp.

Poza tym, jeżeli małżonkowie nie postanowią inaczej, z mocy ustawy (k.r.o.) powstaje **ustrój wspólności majątkowej**. Oznacza to, że małżonkowie nie mają udziałów w majątku i nie wolno dzielić go w czasie trwania tego ustroju majątkowego. Małżonkowie mogą jednak zdecydować się na **rozdzielność majątkową**. Rozdzielność majątkowa obligatoryjnie (niezależnie od woli małżonków) powstaje wraz z orzeczeniem przez sąd separacji, czy też na skutek ubezwłasnowolnienia małżonka.

POWINOWACTWO, A POKREWIEŃSTWO

Zawarcie małżeństwa prowadzi do powstania powinowactwa tzn. stosunku prawnorodzinne między małżonkiem, a krewnymi drugiego małżonka. W przeciwieństwie do pokrewieństwa nie jest ono zatem skutkiem pochodzenia biologicznego jednej osoby od drugiej. Ponadto **powinowactwo trwa pomimo ustania małżeństwa**.

WŁADZA RODZICIELSKA, A KONTAKTY

Domniemywa się, że jeżeli w małżeństwie zrodziło się dziecko, to jego ojcem jest mąż matki dziecka. Wówczas władza rodzicielska przysługuje mu z chwilą urodzenia się dziecka. Jeżeli dziecko jest pozamałżeńskie, to mężczyzna nabywa władzę rodzicielską z momentem, gdy sam uzna swoje ojcostwo lub z chwilą uprawomocnienia się wyroku usta-

lającego jego ojcostwo. Matka dziecka uzyskuje władzę rodzicielską z chwilą urodzenia się dziecka.

Od władzy rodzicielskiej należy odróżnić kontakty z dzieckiem, gdyż nie są one jej elementem. Rodzice i dzieci mają obowiązek utrzymywania z sobą kontaktów. Kontakty rodziców z dzieckiem mogą jednak zostać ograniczone, gdy wymaga tego dobro dziecka, albo nawet zakazane, gdy poważnie zagrażają dobru dziecka lub naruszają je. Związane z tą kwestią przepisy stosuje się także między innymi do dziadków.

OPIEKA I KURATELA

Dla osoby poniżej 18 roku życia, której rodzice są nieznani lub która nie podlega władzy rodzicielskiej, ustanawia się opiekuna. Opiekę prawną sprawuje się także nad całkowicie ubezwłasnowolnionym. Obowiązkiem opiekuna jest wykonywanie swoich czynności tak, jak wymaga tego dobro osoby pozostającej pod jego opieką. Jeżeli naruszy on dobro swojego podopiecznego, może stanowić to podstawę do zwolnienia go z pełnienia funkcji opiekuna. **Opiekuna powołuje, nadzoruje i zwalnia sąd.**

Instytucją zbliżoną do opieki jest **kuratela**. Kuratora można powołać w wielu różnych sytuacjach np. dla ubezwłasnowolnionego częściowo, dziecka poczętego, osoby ułomnej, do zarządu majątkiem, dla osoby przebywającej w szpitalu psychiatrycznym.

Kazus 1. SEPARACJA, A ROZWÓD

Pani Ewa kilka lat temu zawarła związek małżeński. Nie ma z tego związku dzieci. Obecnie jej małżeństwo przeżywa poważny kryzys, ale pani Ewa twierdzi, że być może po jakimś czasie będzie w stanie odbudować z mężem więź małżeńską. Zastanawia się, czy powinna wziąć rozwód, czy wystąpić o separację. Chciałaby wiedzieć, jakie są skutki rozwodu i separacji oraz czym się te instytucje od siebie różnią.

RÓŻNICE W PRZESŁANKACH

Aby orzec rozwód, sąd musi ustalić, że między małżonkami nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia małżeńskiego. Do orzeczenia separacji wystarczy natomiast ustalenie, że nastąpił zupełny rozkład pożycia małżeńskiego. Nie musi on być trwały.

RÓŻNY CEL

Efektom rozwodu jest rozwiązanie (zakończenie) małżeństwa na podstawie orzeczenia sądu. Z kolei celem separacji jest dalsze trwanie małżeństwa, danie mu szansy, umożliwienie przetrwania kryzysu i powrotu małżonków do siebie.

ODWRACALNOŚĆ ORAZ MOŻLIWOŚĆ ZAWARCIA NOWEGO ZWIĄZKU

Po orzeczeniu separacji małżonkowie mogą ją sądowo znieść, a po orzeczeniu rozwodu nie ma takiej możliwości, rozwód jest nieodwracalny. Osoby, które są po rozwodzie, mogą zawrzeć nowy związek małżeński. Nie da się tego zrobić po orzeczeniu separacji, bo wtedy małżeństwo nadal trwa.

NAZWISKO

Małżonkowie żyjący w separacji nie mogą wrócić do nazwiska, jakie nosili przed zawarciem związku małżeńskiego. Można to uczynić jedynie w przypadku rozwodu, w terminie 3 miesięcy od jego orzeczenia.

MAJĄTEK ORAZ DZIEDZICZENIE

Zarówno przy orzeczeniu rozwodu, jak i separacji ustaje ustawowa wspólność majątkowa, a małżonkowie po sobie nie dziedziczą. Rozwiedzeni małżonkowie są według prawa spadkowego obcymi ludźmi. Trzeba jednak pamiętać, że jeżeli sąd okręgowy wyda wyrok rozwodowy, ale przed jego uprawomocnieniem nastąpi śmierć jednego z małżonków, sąd umorzy postępowanie, a rozwód nie będzie skuteczny. W tej sytuacji będzie tak, jakby rozwodu w ogóle nie było.

OBOWIĄZEK POMOCY I OBOWIĄZKI RODZICIELSKIE

Przy separacji małżonkowie mają obowiązek wzajemnej pomocy, ponieważ małżeństwo dalej trwa. Rozwód taki obowiązek znosi.

Natomiast sąd zarówno przy orzekaniu rozwodu, jak i separacji może uregulować zasady sprawowania opieki nad dziećmi, kontakty z nimi, jeśli są małoletnie, a także ich miejsce zamieszkania, czy kwestie związane z pokrywaniem kosztów utrzymania dzieci, czyli alimenty.

PORADA

Po przeanalizowaniu sytuacji pani Ewy, wzięciu pod uwagę faktu, że małżonkowie nie mają wspólnych dzieci oraz omówieniu różnic pomiędzy rozwodem i separacją, a zwłaszcza ich skutków, można zaproponować pani Ewie, żeby zastanowiła się nad separacją. W ten sposób małżonkowie daliby szansę swojemu małżeństwu, mogliby przepracować kryzys, który się w tym związku pojawił i daliby sobie czas na wzajemne ostudzenie negatywnych emocji. Warto też wiedzieć, że jeżeli oboje z mężem wnosiliby o separację na zgodny wniosek stron, wtedy opłata sądowa byłaby dużo niższa.

Kazus 2. KIEDY SĄD NIE ORZECZNIE ROZWODU

Pani Anna kilkanaście lat temu zawarła związek małżeński. Z tego związku małżonkowie mają jedno wspólne dziecko. Małoletnia córka stron do tej pory nie miała większych problemów zdrowotnych. U nastolatki w pewnym momencie pojawiły się dolegliwości neurologiczne, stany lękowe, kłopoty ze snem. Pani Anna i jej mąż zaczęli szukać pomocy u lekarzy, psychologów i terapeutów. Okazało się, że dziewczynka bardzo przeżywa rozwód rodziców i to było powodem jej kłopotów zdrowotnych. Czy w takiej sytuacji Sąd Okręgowy orzeknie rozwód? Czy i kiedy sąd może nie dać rozwodu?

PRZESŁANKI ROZWODU

56 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego brzmi:

„Jeżeli między małżonkami nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia, każdy z małżonków może żądać, ażeby sąd rozwiązał małżeństwo przez rozwód”.

Zupełny rozkład pożycia między małżonkami polega na tym, że ustała między nimi więź uczuciowa, fizyczna i gospodarcza. Małżeństwo właściwie całkowicie przestaje funkcjonować. Małżonkowie nie darzą się już uczuciem, nie podejmują już współżycia fizycznego oraz ustały pomiędzy nimi więzi o charakterze finansowo-gospodarczym.

Natomiast **trwały rozkład** następuje, kiedy, opierając się na doświadczeniu życiowym, możemy przyjąć, że nie nastąpi w przyszłości powrót do wspólnego pożycia małżonków.

Sąd Najwyższy w uchwale z 28 maja 1955 r. (I CO 5/55) orzekł:

„Do uznania, że rozkład jest trwały nie jest konieczne stwierdzenie, że powrót małżonków do pożycia jest bezwzględnie wyłączony. Wystarczy oparta na doświadczeniu życiowym ocena, że w okolicznościach sprawy powrót małżonków do wspólnego pożycia nie nastą-

pi. Należy przy tym mieć na uwadze indywidualne cechy charakteru małżonków”.

PRZESZKODY

W niektórych przypadkach sąd, pomimo zupełnego i trwałego rozkładu pożycia pomiędzy małżonkami, nie orzeknie rozwodu. Są to sytuacje, które prawo rodzinne określa mianem przeszkód w orzeczeniu rozwodu.

Przeszkody takie będą zachodziły jeżeli:

- ✔️ wskutek rozwodu miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków,
- ✔️ z innych względów orzeczenie rozwodu byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego,
- ✔️ rozwodu żąda małżonek wyłącznie winny rozkładu pożycia (chyba że drugi małżonek wyrazi zgodę na rozwód albo odmowa jego zgody na rozwód jest w danych okolicznościach sprzeczna z zasadami współżycia społecznego).

Sąd, oceniając możliwe negatywne dla dziecka konsekwencje rozwodu rodziców, bierze pod uwagę wiek dziecka, stan zdrowia, stopień wrażliwości oraz jego relację (więź) z rodzicami. W prawie rodzinnym dobro dziecka jest rozumiane jako prawo do jego prawidłowego rozwoju psychofizycznego i duchowego. Sąd będzie badał każdą sprawę indywidualnie, a ponadto skorzysta z opinii specjalistów - psychologów i pedagogów z Opiniodawczego Zespołu Sądowych Specjalistów (OZSS).

PORADA

W przypadku starań pani Anny i jej męża o rozwód sąd będzie korzystał z opinii OZSS. Wysoce prawdopodobna jest sytuacja, że w tym przypadku nie udzieli stronom rozwodu ze względu na stan ich córki.

Kazus 3. POZBAWIENIE WŁADZY RODZICIELSKIEJ

Pani Edyta posiada małoletnie dziecko, które pochodzi z jej związku małżeńskiego zakończonego prawomocnym orzeczeniem rozwodowym. Jej były mąż od wyroku rozwodowego, czyli od kilku lat, nie kontaktuje się z dzieckiem, nie odwiedza go. Czy kobieta może wystąpić o pozbawienie ojca władzy rodzicielskiej?

Pozbawienie władzy rodzicielskiej może nastąpić, gdy władza ta nie może być wykonywana. Jest orzekane przez sąd, jeśli zajdą przyczyny określone w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym. Jest to najostrejszy środek ingerencji organu wymiaru sprawiedliwości w sferę władzy rodzicielskiej.

JAK DOCHODZI DO POZBAWIENIA WŁADZY RODZICIELSKIEJ?

Do pozbawienia władzy rodzicielskiej może dojść poprzez złożenie wniosku w wydziale rodzinnym i nieletnich sądu rejonowego właściwego dla miejsca zamieszkania dziecka lub w razie braku miejsca zamieszkania - miejsca pobytu dziecka.

Taka sprawa jest rozpatrywana w trybie nieprocesowym. Może zostać wszczęta zarówno na wniosek rodziców, jak i z urzędu np. po zawiadomieniu sądu przez policję, że dobro dziecka jest zagrożone.

Zdarza się, że do pozbawienia władzy rodzicielskiej dochodzi też w wyroku orzekającym rozwód, separację i unieważnienie małżeństwa.

W polskim prawie rodzinnym przyjmuje się, że w sytuacji pozbawienia władzy rodzicielskiej nie chodzi o ukaranie rodziców, ale o ochronę interesów dziecka.

PRZESŁANKI POZBAWIENIA WŁADZY

W świetle art. 111 § 1 wyróżnia się trzy przyczyny pozbawienia władzy rodzicielskiej, a są to:

1 trwała przeszkoda w jej wykonywaniu - np. rodzic zaginął, wyjechał za granicę na stałe, odbywa długą karę pozbawienia wolności, czy jest chory na ciężką, przewlekłą chorobę,

2 nadużywanie tej władzy - np. rodzice nadmiernie karzą dziecko, dopuszczają się względem niego do przemocy fizycznej, zmuszają je do ciężkiej pracy zarówno w celach zarobkowych jak i w gospodarstwie domowym, czy namawiają dziecko do popełniania przestępstw,

3 rażące zaniedbywanie obowiązków przez rodziców - np. zaniechanie dokonywania podstawowych czynności, koniecznych do prawidłowego rozwoju dziecka, porzucenie go, głodzenie, utrzymywanie się z działalności przestępczej przez rodzica, nadużywanie przez niego alkoholu, uchylanie się od świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, akceptacja przyjmowania przez dziecko środków odurzających czy innych używek.

PRAWA I OBOWIĄZKI

Pomimo pozbawienia władzy rodzicielskiej na rodzicach lub rodzicu będzie spoczywał w dalszym ciągu **obowiązek alimentacyjny**.

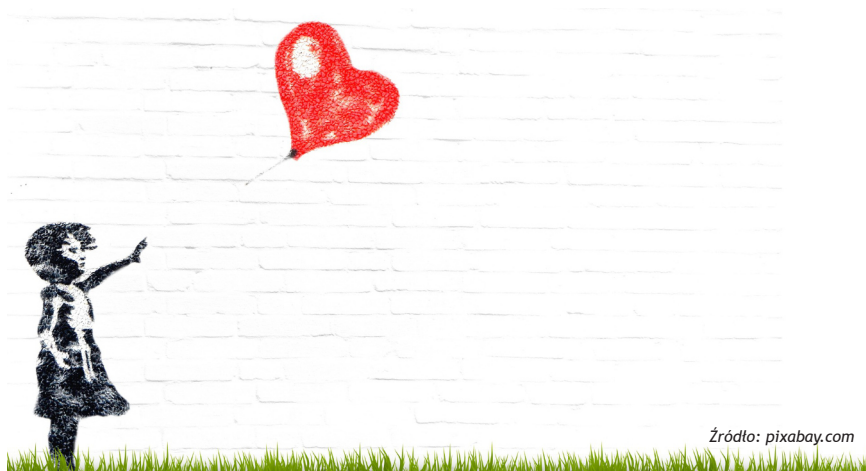
Ponadto rodzice lub rodzic nadal będą mieli prawo do kontaktów z dzieckiem, spotkań, rozmów telefonicznych.

! WARTO WIEDZIEĆ, że dziecko może dziedziczyć po rodzicach pozbawionych władzy rodzicielskiej, nawet jeśli nie widziało ich od wielu lat. Działa to też w drugą stronę - tacy rodzice będą dziedziczyć po dziecku, jeśli zmarłoby przed nimi.

PORADA

W przedstawionej na początku sytuacji pani Edyta może wystąpić do sądu rodzinnego i złożyć wniosek o pozbawienie byłego męża władzy rodzicielskiej.

Źródło: pixabay.com

Kazus 4. WYSOKOŚĆ ALIMENTÓW NA DZIECKO

Katarzyna ma dwoje dzieci, które pochodzą z jej związku małżeńskiego. Chce wnieść sprawę o rozwód. Mąż Katarzyny to człowiek w średnim wieku, sprawny fizycznie, zdrowy, z zawodu jest elektrykiem. Jedno z dzieci małżonków jest chore, wymaga stałej opieki rehabilitacyjnej, posiada orzeczenie o niepełnosprawności. Mąż Katarzyny nie chce łożyć na utrzymanie dzieci, bo twierdzi, że do rąk matki wpływa dwukrotność świadczenia 500+, co w jego przekonaniu pokrywa utrzymanie dzieci. Co będzie miało wpływ na wysokość alimentów?

W przepisach prawa nie znajdziemy minimalnej i maksymalnej wysokości alimentów, dlatego też będzie ona zależała od okoliczności danej sprawy, od konkretnego przypadku.

Na wysokość alimentów orzekanych przez sąd mają wpływ dwa czynniki:

- 1 usprawiedliwione potrzeby osoby uprawnionej do alimentów,
- 2 oraz zarobkowe i majątkowe możliwości zobowiązanego do alimentów.

Inna więc będzie wysokość alimentów od ojca na dziecko, jeżeli ojciec ten osiąga miesięczny dochód w kwocie 10 000 zł, a inna gdy jego dochód będzie na poziomie zbliżonym do minimalnego wynagrodzenia za pracę, czyli około 2000 zł netto. Możliwości majątkowe osoby zarabiającej więcej są bowiem znacznie większe. Ponadto, jeśli dziecko uprawnione do alimentów ma problemy zdrowotne, które wymagają ponoszenia kosztów leczenia, powinno to dawać prawo do orzekania alimentów w wyższej wysokości.

ZASADA RÓWNEJ STOPY ŻYCIOWEJ

W orzecznictwie sądowym wypracowana została tak zwana zasada

równej stopy życiowej. Zgodnie z nią dziecko ma prawo do życia na takim poziomie, jak jego rodzice. Jest więc oczywiste, że w przypadku alimentów przekłada się to bezpośrednio na ich wysokość. Na kwotę będzie miał również wpływ stan majątkowy zobowiązanego i jeżeli jesteśmy w stanie wykazać go za pośrednictwem dokumentów, warto pokazać je sądowi.

WYROK SĄDU

Sąd Najwyższy, odnosząc się do wysokości alimentów w wyroku z dnia 16 maja 1975 r. (sygn. akt III CRN 48/75), orzekł:

„zasadne i zgodne z treścią art. 135 kro - jest oparcie się na możliwościach zarobkowych pozwanego, a nie tylko na jego aktualnych zarobkach. Zakres obowiązku alimentacyjnego może i powinien być większy od wynikającego z faktycznych zarobków i dochodów zobowiązanego, jeśli przy pełnym i właściwym wykorzystaniu jego sił i umiejętności zarobki i dochody byłyby większe, a istniejące warunki społeczno-gospodarcze i ważne przyczyny takiemu wykorzystaniu nie stoją na przeszkodzie”.

PORADA

Kodeks rodzinny i opiekuńczy wprost stanowi, że na zakres świadczeń alimentacyjnych nie wpływa m.in. świadczenie wychowawcze. Popularnie zwane 500 plus nie może w konsekwencji stanowić podstawy do przyznania alimentów w niższej wysokości. Katarzyna w pozwie rozwodowym powinna więc wystąpić o alimenty z ich zabezpieczeniem. Przy określaniu żądanej kwoty powinna wziąć pod uwagę fakt, że jedno z dzieci jest chore, a także możliwości zarobkowe ojca dzieci, czyli to, że jest on człowiekiem w sile wieku, zdrowym, sprawnym i mającym zawód elektryka.

Kazus 5. UZNANIE OJCOSTWA

Konrad od kilku lat pozostawał w związku partnerskim z Martą. Był to dość burzliwy związek - partnerzy w ciągu tych kilku lat odchodziłi od siebie, a potem do siebie wracali. W czasie, kiedy ze sobą nie byli, mieli innych partnerów. Niedawno Marta urodziła dziecko. Konrad zastanawia się, czy je uznać, ma bowiem wątpliwości, czy jest jego. Mężczyzna chciałby wiedzieć, jakie są skutki uznania dziecka przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego.

W polskim prawie rodzinnym uznanie ojcostwa następuje, gdy:

„mężczyzna, od którego dziecko pochodzi, oświadczy przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, że jest ojcem dziecka, a matka dziecka potwierdzi jednocześnie albo w ciągu trzech miesięcy od dnia oświadczenia mężczyzny, że ojcem dziecka jest ten mężczyzna”.

Jeżeli kobieta tego nie zrobi, do uznania nie dojdzie.

Ojcostwo można uznać również przed sądem opiekuńczym. Za granicą da się to zrobić przed polskim konsulem lub osobą wyznaczoną do wykonywania funkcji konsula, ale warunkiem jest, aby przynajmniej jeden rodzic miał polskie obywatelstwo.

KIEDY UZNAJE SIĘ OJCOSTWO?

Uznanie dziecka odbywa się zawsze w przypadku dziecka pozamałżeńskiego albo wtedy, gdy doszło do zaprzeczenia ojcostwa. Nie może jednak nastąpić po osiągnięciu przez dziecko pełnoletności.

Jeśli rodzice dziecka nie są w związku małżeńskim i nie zachodzi domniemanie ojcostwa, to najprostszym sposobem ustalenia ojcostwa jest złożenie przez mężczyznę, który jest ojcem dziecka, oświadczenia przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego.

Kiedy dziecko osiągnie pełnoletność, powództwo o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa nie może być wytoczone ani przez jego matkę, ani przez mężczyznę, który uznał ojcostwo. Natomiast dziecko może wtedy wystąpić z tym żądaniem, jednak nie później niż w ciągu trzech lat od ukończenia osiemnastego roku życia.

SKUTKI UZNANIA OJCOSTWA

Jeśli matka dziecka potwierdzi ojcostwo, mężczyzna zostanie wpisany do aktu urodzenia jako ojciec prawny. Jest to bardzo doniosłe, ponieważ ojciec jednocześnie zyska wszelkie obowiązki względem tego dziecka.

Od chwili uznania ojcostwa ojciec dziecka będzie miał władzę rodzicielską. Ma to wpływ na decyzje dotyczące spraw dziecka, ponieważ zgodnie z polskim prawem rodzinnym w istotnych kwestiach rodzice decydują wspólnie. Będą to sprawy takie jak np. wybór szkoły, czy leczenie dziecka.

Ponadto uznanie dziecka będzie pociągało za sobą ciężący na rodzicach obowiązek alimentacyjny. Dziecko jest uprawnione do alimentów od ojca, który je uznał za swoje. Warto też wiedzieć, że dziecko będzie dziedziczyło po mężczyźnie, który uzna swoje ojcostwo.

PORADA

Decyzja uznania dziecka jest poważna w skutkach. Warto ją bardzo dobrze przemyśleć. Jeśli w przypadku Konrada zachodzi wątpliwość, czy dziecko jest jego, powinien założyć sprawę o ustalenie ojcostwa.

Kazus 6. USTALENIE OJCOSTWA

Karol nie jest pewien, czy jest ojcem, choć matka dziecka zapewnia, że tak. Co można zrobić w takiej sytuacji?

Kodeks rodzinny i opiekuńczy przewiduje trzy sposoby ustalenia ojcostwa:

- 1 domniemanie pochodzenia dziecka od męża matki,
- 2 uznanie ojcostwa,
- 3 oraz ustalenie ojcostwa na mocy orzeczenia sądu.

SĄDOWE USTALENIE OJCOSTWA

Jeżeli nie zachodzi domniemanie, że ojcem dziecka jest mąż jego matki, albo gdy domniemanie zostało obalone i nie doszło do uznania ojcostwa np. mężczyzna nie chce dobrowolnie uznać dziecka, można wytoczyć sprawę o sądowe ustalenie ojcostwa.

Sądowego ustalenia ojcostwa może żądać dziecko, jego matka, a także domniemany ojciec. Przy czym mężczyzna wytacza powództwo o ustalenie ojcostwa przeciwko dziecku i matce.

Warto też wiedzieć, że ani matka ani domniemany ojciec nie mogą wytoczyć powództwa o ustalenie ojcostwa po tym, jak dziecko osiągnie już pełnoletność.

Podstawą w procesie jest domniemanie, że ojcem jest mężczyzna, który obcował z matką dziecka nie wcześniej niż 300 i nie później niż 181 dni przed urodzeniem się dziecka, albo dawca komórki rozrodczej w przypadku dziecka urodzonego w wyniku dawstwa partnerskiego w procedurze medycznie wspomaganey prokreacji. Jeśli matka obcowała w tym czasie również z innym mężczyzną, to może to być podstawą do obalenia domniemania, ale tylko wtedy, gdy z okoliczności wynika, że ojcostwo innego mężczyzny jest bardziej prawdopodobne.

Osoba wnosząca pozew o ustalenie ojcostwa ma obowiązek umoty-
wować swoje racje, przedstawiając dowody, a te mogą być różne - jak
np. dokumenty, czy zeznania świadków. Najpewniejszym dla sądu jest
jednak badanie DNA na ojcostwo.

TEST DNA

Obecnie osiągnięcia medycyny umożliwiają ustalenie pochodzenia
dziecka poprzez porównanie jego materiału genetycznego z materiałem
matki oraz domniemanego ojca i tym samym potwierdzenie lub wyklu-
czenie pokrewieństwa. **Test DNA jest najbardziej skuteczną i pewną
metodą - wyklucza ojcostwo ze 100% pewnością, a potwierdza je
z prawdopodobieństwem 99,99 %.** Podobnie jest w przypadku ustalenia
macierzyństwa.

W dzisiejszych czasach w postępowaniach sądowych, zwłaszcza
o ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa, czy ustalenie bezskuteczności
uzna-nia ojcostwa, test DNA jest głównym dowodem na ustalenie
pochodzenia dziecka.

W czasie przeprowadzania sądowego testu DNA konieczne jest za-
chowanie specjalnej procedury. Obejmuje ona pobranie próbek od do-
mniemanego ojca, matki oraz dziecka w specjalnej placówce i w obec-
ności świadków (nie można zrobić tego w domu). Ważne jest spraw-
dzenie tożsamości wszystkich badanych, aby sąd miał pewność, że zba-
dane zostały odpowiednie osoby, a także dołączenie do wyniku eksper-
tyzy biegłego sądowego. Próbkami, które zostaną zbadane, mogą być
wymazy z policzka lub krew.

PORADA

Jeśli Karol ma wątpliwości co do tego, czy jest ojcem dziecka, po-
winien zdecydować się na sądowe ustalenie ojcostwa oraz badanie
DNA.

Kazus 7. ROZWÓD Z ORZECZENIEM O WINIE

Rafał jest mężem Danuty. Od dwóch lat małżonkowie żyją osobno, czyli mniej więcej od momentu, kiedy nastąpił między nimi trwały i zupełny rozkład więzi małżeńskiej. Od roku Rafał ma nową partnerkę. Czy podczas rozprawy rozwodowej będzie uznany za wyjątkowo winnego rozkładu pożycia małżeńskiego, jeżeli dopuścił się zdrady małżeńskiej?

Zgodnie z art. 57 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, sąd, orzekając rozwód, orzeka także, czy i który z małżonków ponosi winę za rozkład pożycia. Jednak na zgodne żądanie małżonków tego zaniecha. W tej sytuacji skutki będą takie, jak gdyby żaden z małżonków nie ponosił winy.

Podstawą przyjęcia przez sąd okręgowy winy małżonka jest ustalenie, że jego zachowanie przyczyniło się do powstania lub pogłębienia rozkładu. Obojętne natomiast jest, w jakim stopniu każde z małżonków się do tego przyczyniło, ponieważ przepisy k.r.o. nie wprowadzają różnicowania stopnia winy. Małżonek, który ma na swoim sumieniu powstanie jednej z wielu przyczyn rozkładu, musi być uznany za współwinnego, chociażby drugie z małżonków dopuściło się wielu i to cięższych przewinień.

CZYM JEST WINA?

W kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, jak i w kodeksie cywilnym nie ma definicji pojęcia winy. Zostało ono wypracowane poprzez orzecznictwo sądów.

Orzeczenie o winie może polegać na sprzeczności postępowania jednego z małżonków z obowiązkami małżeńskimi. Przykładowymi zachowaniami świadczącymi o winie w doprowadzeniu do rozkładu pożycia małżeńskiego mogą być: uleganie nałogom (alkohol, narkotyki, hazard), zdrada małżeńska, znęcanie się nad rodziną, opuszczenie małżonka (sa-

mowolne zerwanie pożycia małżeńskiego), nieprzyczynianie się do utrzymania rodziny, niewłaściwe traktowanie współmałżonka (np. ubliżanie mu, naruszanie jego godności czy nietykalności cielesnej, brak zainteresowania problemami współmałżonka, nieudzielenie pomocy w chorobie, oszukiwanie, popełnianie przestępstw na jego szkodę, oczernianie przed innymi).

Warto jednak wiedzieć, że **związek jednego z małżonków z innym partnerem w czasie trwania małżeństwa, lecz po dacie wystąpienia zupełnego i trwałego rozkładu pożycia między małżonkami, nie daje podstawy do przypisania temu małżonkowi winy za rozkład** (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28.09.2000r., sygn. akt IV CKN 112/00).

JAKIE ZNACZENIE MA ROZWÓD Z ORZECZENIEM O WINIE?

Rozwód z orzeczeniem winy ma największe znaczenie w przypadku powstania po stronie męża lub żony obowiązku alimentacyjnego wobec tej drugiej osoby. Roszczenie alimentacyjne przysługuje temu małżonkowi, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia, a także każdemu z małżonków w przypadku wyroku rozwodowego bez orzekania o winie oraz w przypadku wyroku rozwodowego z winy obu stron.

Kwestia ta jest uregulowana w art. 60 k.r.o. - zgodnie z § 1 tego artykułu:

„małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za wyłącznie winnego rozkładu pożycia i który znajduje się w niedostatku, może żądać od drugiego małżonka rozwiedzonego dostarczania środków utrzymania w zakresie odpowiadającym usprawiedliwionym potrzebom uprawnionego oraz możliwościom zarobkowym i majątkowym zobowiązanego”.

PORADA

Jeżeli zdrada nastąpiła już po powstaniu i utrwaleniu rozkładu pożycia małżeńskiego, za które odpowiedzialny jest współmałżonek, to nie będzie to stanowiło zachowania, które mogłyby prowadzić do przypisania winy Rafałowi.

Kazus 8. INTERCYZA

Zofia i Mariusz w dniu swojego ślubu podpisali intercyzę. 4 lata po zawarciu małżeństwa mężczyzna otworzył własną działalność. Niestety w wyniku niezapłaconej przez kontrahenta faktury stracił płynność finansową i popadł w długi. Wierzyciel Mariusza wygrał proces w sądzie, uzyskał klauzulę wykonalności i skierował sprawę do postępowania egzekucyjnego do komornika. Komornik sądowy wezwał do zapłaty długu Mariusza i Zofię. Czy kobieta może powołać się na podpisaną intercyzę?

W myśl art. 47 Kodeksu rodzinnego osoba trzecia, czyli w tym przypadku wierzyciel, musi mieć wiedzę o zawarciu intercyzy przez małżonków i jej rodzaju, a nie jedynie możliwość zdobycia takiej wiedzy. Może ją uzyskać z każdego źródła, w tym z rejestru publicznego, np. z ksiąg wieczystych. Ciężar dowodu, że osoba trzecia wiedziała o zawarciu umowy oraz jej rodzaju, spoczywa na małżonkach.

JAK ZATEM SKUTECZNIE INFORMOWAĆ O INTERCYZIE?

Po pierwsze, przedsiębiorca powinien ujawnić informację o intercyzie w rejestrze (KRS lub CEIDG). Po drugie, powinien zadbać o dowód wiedzy potencjalnych wierzycieli o intercyzie wówczas, gdy prowadzi działalność gospodarczą w oparciu o wpis do CEIDG. W interesie przedsiębiorcy może być też zamieszczenie takiej informacji w umowie zawieranej z osobą trzecią. Skuteczne powołanie się na intercyzę przez jednego z małżonków, czy też oboje z nich, uzależnione jest od dwóch przesłanek: poinformowania osoby trzeciej o jej zawarciu oraz rodzaju, a także od powstania wierzytelności przed zawarciem umowy.

CZYM JEST INTERCYZA?

Intercyza to umowa zawartą przez małżonków u notariusza, który czuwa nad jej ważnością. Jeżeli małżonkowie zdecydowali się zawrzeć

umowę ustanawiającą między nimi rozdzielność majątkową, wtedy od dnia jej zawarcia w małżeństwie obowiązuje ustrój rozdzielności majątkowej. Kiedy intercyza zostanie podpisana przed ślubem, w małżeństwie od samego początku nie ma majątku wspólnego - każde z małżonków ma tylko majątek osobisty, do którego druga osoba nie ma żadnych praw. Umowne wprowadzenie ustroju rozdzielności majątkowej może nastąpić zarówno przed zawarciem małżeństwa, jak i w dowolnym momencie jego trwania.

PORADA

W związku z tym, że długi Mariusza powstały po zawarciu małżeństwa i po sporządzeniu intercyzy, może się wydawać, że na tej podstawie Zofia jest chroniona przed wierzycielami męża. Samo zawarcie intercyzy jednak nie wystarczy, żeby móc się na nią skutecznie powoływać wobec wierzycieli. O fakcie zawarcia intercyzy i jej rodzaju wierzyciele powinni zostać powiadomieni jeszcze przed zawarciem z nimi umowy. Jeśli ten warunek nie był spełniony, to intercyza nie będzie skuteczna wobec wierzycieli i Zofia nie będzie mogła powołać się na nią w postępowaniu egzekucyjnym. Sytuacja wygląda inaczej, jeśli Mariusz skutecznie poinformował kontrahentów o podpisanej rozdzielności majątkowej. Wtedy tylko on odpowiada za zaciągnięte przez siebie zobowiązania swoim majątkiem osobistym.

Źródło: pixabay.com

Kazus 9. KONTAKTY Z DZIECKIEM

Mariusz ma syna ze związku małżeńskiego. W zeszłym roku sąd okręgowy rozwiązał związek małżeński Mariusza poprzez orzeczenie rozwodu. W wyroku rozwodowym zostało określone miejsce zamieszkania małoletniego syna stron w każdorazowym miejscu zamieszkania matki małoletniego, a także kontakty małoletniego z ojcem w taki sposób, że Mariusz może go odwiedzać w każdą drugą sobotę i niedzielę miesiąca oraz w każdą czwartą sobotę i niedzielę miesiąca w miejscu zamieszkania matki. Dodatkowo, zgodnie z treścią wyroku, Mariusz miał możliwość kontaktu telefonicznego z synem w każdy wtorek oraz czwartek. Mężczyzna jednak od kilku tygodni ma problem z realizacją kontaktów, ponieważ matka dziecka nie chce mu umożliwić widzeń oraz nie odbiera telefonu. Twierdzi, że dziecko jest chore i nie chce go widzieć. Co może zrobić Mariusz?

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że prawo do kontaktów dziecka z rodzicem przysługuje i ojcu i dziecku. W kwestii kontaktów nie ma znaczenia, komu przysługuje władza rodzicielska, jak również fakt, czy jest ona wykonywana w pełni, czy też jest ograniczona. Co więcej, kontakt rodziców z dziećmi jest nie tylko ich prawem, ale i obowiązkiem.

SANKCJA PIENIĘŻNA

Przepisy kodeksu postępowania cywilnego dają możliwość nałożenia sankcji pieniężnej za utrudnianie kontaktów z dzieckiem.

Procedura nałożenia grzywny jest dwuetapowa:

- 1 najpierw sąd wydaje ostrzeżenie wobec strony, która utrudnia kontakty, bądź też istnieje uzasadniona obawa, że będzie utrudniać,
- 2 sąd na wniosek uprawnionego nakazuje rodzicowi zapłacić określoną kwotę (grzywnę) lub też oddać wniosek o nałożenie takiej kary.

Wysokość grzywny obliczana jest proporcjonalnie do liczby naruszeń. Przy jej określaniu brane są też pod uwagę możliwości majątkowe osoby zobowiązanej do płacenia.

Do drugiego etapu postępowania dochodzi, jeśli osoba, której sąd zagroził nakazaniem zapłaty ustalonej kary, nadal nie wypełnia swego obowiązku. Wówczas sąd na skutek złożonego wniosku nakaże zapłatę grzywny.

WNIOSEK O UKARANIE GRZYWNĄ

Wniosek taki składa się do sądu rejonowego, wydziału rodzinnego i opiekuńczego właściwego dla miejsca zamieszkania lub miejsca pobytu dziecka.

Powinien on zawierać: oznaczenie stron, ich dane adresowe, PESEL wnioskodawcy, dane dziecka, opisanie terminu, miejsca i sposobu odbywania kontaktów, a także wykazanie kiedy i w jakich okolicznościach nie doszło do kontaktu.

Konieczne jest również dołączenie odpisu wyroku, na mocy którego kontakty mają być realizowane. Sąd bada najpierw, czy do kontaktów nie dochodzi, albo czy jest takie zagrożenie, a potem zasądza karę, jeśli uzna to za uzasadnione.

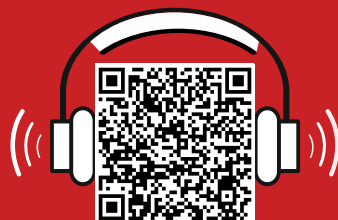
PORADA

W przypadku utrudniania kontaktów z dzieckiem przez matkę Mariusz może wystąpić z wnioskiem do sądu o jej ukaranie. Powinien w nim wskazać na czym to utrudnianie polegało i ile razy dokonano naruszenia kontaktów. Mariusz posiada orzeczenie sądu ustalające kontakty w określony sposób, w określonych terminach. Takie orzeczenie ma moc prawną i nadaje się do egzekucji. Matka dziecka w ustalonych terminach powinna umożliwić kontakt ojca z synem.

WERSJA AUDIO PORADNIKA

dla osób niewidomych
i słabowidzących
dostępna po zeskanowaniu
kodu QR

*Publikacja opracowana w ramach działań z zakresu edukacji prawnej,
prowadzonych przez Stowarzyszenie Sursum Corda w 2021r.*

**Ponad połowa punktów
nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego
w Polsce jest prowadzona przez organizacje pozarządowe,
jako zadanie publiczne powierzane przez starostów lub prezydentów,
w efekcie corocznego, otwartego konkursu ofert.**

SURSUM CORDA oznacza „w górę serca!”.

W tym zawołaniu zawiera się cała nasza misja - **pomagać w trudnej sytuacji** i dawać nadzieję na to, że może być lepiej.
Dla tych, którzy chcą się angażować i wspierać projekty dobroczynne - tworzymy warunki do skutecznego działania, w klimacie zaufania i czytelnych zasad.

Jedną z form naszej aktywności jest prowadzenie od 2016r. sieci punktów **nieodpłatnej pomocy prawnej, poradnictwa obywatelskiego i mediacji** oraz urozmaicona edukacja prawna.

Stowarzyszenie Sursum Corda powstało w 2000 roku z inicjatywy grupy przyjaciół i profesjonalistów, którzy wcześniej - przez 6 lat - angażowali się społecznie jako wolontariusze.
Jako organizacja pozarządowa jesteśmy apolityczni działamy na zasadzie „non profit”, czyli nie dla zysku.

Posiadamy status **organizacji pożytku publicznego**, co oznacza, że możesz przekazać nam 1% podatku, który codziennie inwestujemy w mądre pomaganie.

Będzie nam miło, jeśli dołączysz do naszej załogi !

wolontariat

chcepomagac.org

pomoc
prawna x
poradnictwo
obywatelskie

wypoczynek
na plus+

wypożyczalnia
SPRZĘTU REHABILITACYJNEGO

centrum
mediacji

OS RODEK
pomocy
p.c:st
penitencjarnej

Polubmy się:

fb.com/Stowarzyszenie.Sursum.Corda

www.sc.org.pl

szkolenia»»

1% pomoc ma MOC ! KRS 00000 20 382

wyślij SMS o treści **KRS** na nr **4321**, odeślemy Ci **za darmo** nasz nr **KRS**

NIEODPŁATNA POMOC PRAWNA

Możesz liczyć na

informację o stanie prawnym
lub obowiązkach i uprawnieniach

wskazanie sposobów
rozwiązania problemu prawnego

sporządzenie projektu pisma
(z wyłączeniem spraw
w toczących się już
postępowaniach), w tym
o zwolnienie z kosztów sądowych
lub o ustanowienie pełnomocnika

poinformowanie o kosztach
i ryzyku finansowym
skierowania sprawy do sądu

nieodpłatną mediację

informację o możliwościach
innej, darmowej pomocy

NIEODPŁATNE PORADNICTWO OBYWATELSKIE

Możesz liczyć na

rozpoznanie problemu
i udzielenie porady
dostosowanej do indywidualnej
sytuacji, zwłaszcza
w sprawach zadłużenia,
mieszkaniowych
oraz zabezpieczenia społecznego

poinformowanie
o przysługujących uprawnieniach
lub ciężących obowiązkach

wsparcie w samodzielnym
rozwiązywaniu problemu,
np. poprzez sporządzenie
planu wyjścia z trudnej sytuacji
oraz udzielenie pomocy
w jego realizacji, a także
skierowanie do odpowiednich
instytucji lub placówek
nieodpłatnej pomocy

skorzystanie
z nieodpłatnej mediacji

NIEODPŁATNA MEDIACJA

Możesz liczyć na

poinformowanie o możliwościach
i korzyściach polubownych metod
rozwiązywania sporów

przygotowanie projektu umowy
o mediację lub wniosku
o przeprowadzenie mediacji

przygotowanie projektu wniosku
o przeprowadzenie mediacji
w sprawie karnej

przeprowadzenie mediacji

udzielenie pomocy
w sporządzeniu do sądu
wniosku o zatwierdzenie ugody
zawartej przed mediatorem

MEDIACJA

jest dobrowolna,
nieformalna i poufna,
a mediator
jest osobą bezstronną

WARUNKI SKORZYSTANIA Z NIEODPŁATNEJ POMOCY

Z nieodpłatnej pomocy skorzystać może:

- **OSOBA FIZYCZNA** - po złożeniu oświadczenia, że nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej,
- **PRZEDSIĘBIORCA PROWADZĄCY JEDNOOSOBOWĄ DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ** - po złożeniu dodatkowego oświadczenia o niezatrudnianiu innych osób w ciągu ostatniego roku oraz zaświadczeń dotyczących pomocy de minimis. **Obowiązuje rejestracja na wizyty.**

UDZIELANIE PORAD I MEDIACJI OSOBOM ZE SZCZEGÓLNYMI POTRZEBAMI

Pomoc jest udzielana co do zasady podczas osobistej wizyty w punkcie. Osoby ze znaczną niepełnosprawnością lub mające trudności w komunikowaniu się mogą liczyć na pomoc poza punktem, albo za pośrednictwem środków porozumiewania się na odległość (telefonu, poczty elektronicznej, komunikatorów internetowych). Poradę można uzyskać również przy udziale tłumacza migowego.